

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Käräjäoikeudelle tulisi välittyä yksiselitteinen tieto siitä, että asianomistajan korvausvaatimusta ei ole selvitetty, jotta käräjäoikeus voi tiedustella, ajaako asianomistaja vaatimuksia. Vaatimusten selvittäminen vasta oikeudenkäynnin yhteydessä voi johtaa oikeudenkäynnin keston pidentymiseen.

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

Rikosilmoituksen kirjaamatta jättämisestä tai kirjaamisen lykkäämisestä ei erityistä lausuttavaa.

3. Esitutinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Esitutinnan toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta ei erityistä lausuttavaa. Kun esitutkinta jätetään toimittamatta tai lopetetaan, asianomistajavetoisten rikosasioiden määrää saattaa käräjäoikeudessa lisääntyä.

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

Esitutkintatoimenpiteiden asettamisesta tärkeysjärjestykseen ei lausuttavaa.

5. Esitutinnan keskeyttäminen

Esitutinnan keskeyttämisestä ei lausuttavaa.

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

Takaisinkorvausvelvollisuus valtiolle edunvalvojan palkkion osalta on perusteltu.

Edunvalvojan määräämistä koskevan hakemuksen käsittely päivystysasiana on mahdollista. Päivystäjällä on toimivaltuus lain mukaan vain väliaikaismääräyksen antamisessa, joten lopullisen

päätöksen tekeminen asiassa jäänee useimmissa tapauksissa päivystävän kärjäoikeuden (muun) tuomarin tehtäväksi.

Oikeusministeriön päätös eräistä varallaolo- ja toimenpidekorvauksista (2.8.2014) edellyttäisi päivittämistä.

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

Äänitallenteen tekeminen kuulustelusta ja luovuttaminen: Kärjäoikeus ei pääsääntöisesti luovuta ääni- ja kuvatallenteita oikeudenkäynnin julkisuudesta annetun lain nojalla. YtJulkL:n 13 § ei koske pelkkää äänitallennetta. Pelkkä äänitallenne rinnastetaan oikeudenkäyntiasiakirjaan, joten myös sen luovuttamista koskevat asiakirjan luovuttamista koskevat säännökset. Julkinen äänitallenne on aina luovutettava sitä pyytävälle. Vaikka ehdotetussa esitutkintalain 7 §:ssä on huomioitu äänitallenteen rajoitettu luovutettavuus, oikeudenkäynnin julkisuudesta yleisissä tuomioistuimissa annettua lakia ei esitetä muutettavaksi. Sääntely ei siten ole täysin looginen.

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

Loppulausunnon antaminen on omiaan edistämään yhtäjaksoista oikeudenkäyntiä kärjäoikeudessa.

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

Ei lausuttavaa.

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

Kärjäoikeus viittaa eduskunnan oikeusasiamiehen lausuntoon ja lausuu lisäksi seuraavaa:

Saatavillaolohaaste:

Saatavillaolohaasteen käyttöä sinänsä on pidettävä hyvänä mahdollisuutena vähentää haastamattomuuden johdosta peruuntuvia käsittelyitä.

Olisi kuitenkin erikseen säädettävä, miten todennetaan rikospaikalla, tutkinnassa tai kiinnioton yhteydessä vastaajalle annettu tieto asiakirjojen saatavilla olost, paikasta, asetetusta määräajasta ja ilmoitus osoitteesta, johon asiakirjat vastaajalle tulisi lähettää. Lisäksi olisi oltava yksiselitteistä, miten nuo tiedot välitetään tuomioistuimelle. Tuomioistuin tarvitsisi hyvissä ajoin tiedon myöskin käännöstarpeesta sekä kielestä.

Kärjäoikeuden tulisi esityksen mukaan seurata asiakirjojen noutaminen. Käytännön toteutus voi olla haastava, jos vastaaja voi noutaa asiakirjat myös muusta kuin käsittelevästä tuomioistuimesta.

Asiamieshaaste:

Asiamieshaasteen käyttöalan laajentaminen on perusteltua. Tuomioistuimella täytyisi olla asian vireille tullessa tieto asiamiehestä, jotta haaste voitaisiin ohjata tiedoksiannettavaksi asiamiehelle.

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

Vastaajan oikeudenkäyntiavustajalle asetettu velvollisuus on asianmukainen.

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

Preklusio koskee vain asioita, joissa on järjestetty valmisteluistunto. Näitä on toistaiseksi ollut vähän, mutta todistelutalenneuudistus muuttanee asiantilaa.

Todistelulla oikeudenkäynnissä todistetaan aina jotakin seikkaa.

Jos preklusio ei koske seikkoja, on preklusio todisteiden osalta merkityksetön. Uuden seikan esille tuominen johtaa aina uuden todistelun tarpeeseen.

Vaikka tavoite etupainotteisemmasta käsittelystä on sinänsä asianmukainen, en pidä preklusiota alioikeudessa toimivana keinona prosessin sujuvoittamiseen. Luodaan pikemminkin uusia haasteita ja viivytystä, kuten käsittelyratkaisujen tarve. Toimivampana vaihtoehtona olisi pidettävä esimerkiksi oikeudenkäyntikulu- tai avustajan palkkiosäännöksiin puuttumista tehostamaan tai asiaa viivyttävään prosessaamiseen.

Lausunnon jo antanut syyttäjä on lisäksi kiinnittänyt huomiota siihen, että todistelupreklusion vaarana on käsittelyiden laajentuminen tarpeettomasti käräjäoikeudessa, kun syyttäjät nimeävät näyttöä enemmän ja osin myös varmuuden vuoksi.

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

Ei lausuttavaa.

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoihin toteuttamistapoihin?

Ei lausuttavaa.

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

Käräjäoikeus pitäisi perusteltuna, että edunvalvojan palkkion korvausvelvollisuuden osalta nimenomaisesti todettaisiin, että miten säännöstä on sovellettava lain voimaantullessa.

Sovelletaanko säännöstä toimenpiteisiin, jotka on tehty voimaantulon jälkeen vai sovelletaanko säännöstä vain palkkioihin, jotka on määrätty voimaantulon jälkeen.

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

Ei lausuttavaa.

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

Ei lausuttavaa.

Siiki Marika

Pohjois-Karjalan käräjäoikeus - Lausunnon on laatinut käräjätuomari Laura Karjalainen